

การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้ ผ่านแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมสู่ความเป็นเมืองภาพยนตร์ของจังหวัดเชียงใหม่

เทพฤทธิ์ มณีกุล^{1*} พรรณี ดำรุง¹ และ Lowell Skar²

¹สาขาวิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรม คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*Corresponding Author E-mail: denteparit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การสร้างแนวคิดใหม่ให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองภาพยนตร์ดิจิทัล : การใช้วิถีนิเวศวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การเป็นเมืองภาพยนตร์ที่ยั่งยืน” โดยเป็นการอภิปรายแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมที่มีต่อปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ถูกนำมาใช้ในการถอดบทเรียนเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การริเริ่มพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้สามารถรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นอย่างเป็นเครือข่ายและเป็นระบบ โดยคำนึงถึงองค์รวมทั้งระบบนิเวศเนื้อหาหลักของบทความเริ่มต้นด้วยการอภิปรายถึงสภาพการณ์ทั่วไปของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศเกาหลีใต้ จากนั้นเป็นการนำเสนอความสำคัญของแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมดังกล่าว ทั้งในมิติของศักยภาพของคน ศักยภาพของพื้นที่ การจัดการ และการมีส่วนร่วม เพื่อให้สามารถวิเคราะห์และเข้าใจปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้ในความเป็นเมืองภาพยนตร์ นำไปสู่การอภิปรายในส่วนสุดท้ายที่เป็นการประยุกต์แนวคิดดังกล่าวเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่สู่ความเป็นเมืองภาพยนตร์ในอนาคตผ่านรูปแบบการร่างข้อเสนอแผนยุทธศาสตร์จากภาคประชาชน

คำสำคัญ: อุตสาหกรรมภาพยนตร์ นิเวศวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

An Analysis of Crucial Factors behind the Successful Film Industry of South Korea Adopting the Concept of Cultural Ecosystem towards Chiang Mai's Status as a Film City

Teparit Maneekul^{1*} Pornrat Damrhung¹ and Lowell Skar²

¹Department of Dramatic Arts, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

²BALAC Program, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

*Corresponding Author E-mail: denteparit@gmail.com

Abstract

As a part of the project entitled “Reconceptualizing Chiang Mai as a Digital Film City: Using a Cultural Ecosystem Approach to Develop a Strategic Plan for a Sustainable Film City”, this academic article discusses impacts of the concept of cultural ecosystem on crucial factors behind the successful film industry of South Korea. The concept has been used to draw lessons linked with the initiation of developing Chiang Mai Province to accommodate the growth of the film industry perfectly, collaboratively, and systematically by taking the holistic view of the cultural ecosystem into consideration. The article starts with a discussion on general situations of South Korea's film industry, followed by the significance of the cultural ecosystem concept which is beneficial for analyzing the vital factors behind such success in terms of human potential, potential of sites, management, and participation to analyze and understand the key factors behind the success of South Korea's film industry as a film city. These parts then lead to the final part of the article which is a discussion on the application of such concept to draw up guidelines on developing Chiang Mai Province into a film city in the future through the form of designing a strategic plan proposal from public sector.

Keywords: Film Industry, Cultural Ecology, Chiang Mai Province

บทนำ

ประเทศไทยมีรายได้จากอุตสาหกรรมภาพยนตร์สูงขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะจากธุรกิจการเข้ามาลงทุนถ่ายทำภาพยนตร์จากต่างประเทศหลังจากช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 เป็นต้นมา สังเกตได้จากข้อมูลทางสถิติของกองกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่างประเทศ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่เปิดเผยว่าในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยมีรายได้จากการเข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์ของต่างประเทศเป็นเงินจำนวน 5,007 ล้านบาท ต่อมาในปี พ.ศ. 2565 มีรายได้เป็นเงินจำนวน 6,399.99 ล้านบาท และล่าสุดในปี พ.ศ. 2566 มีรายได้เป็นเงินจำนวน 6,600 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 31.8 ภายในสามปี มีคณะถ่ายทำภาพยนตร์จาก 40 ประเทศทั่วโลก ถ่ายทำภาพยนตร์จำนวน 466 เรื่อง ซึ่งถือเป็นสถิติจำนวนรายได้ที่สูงสุดเป็นประวัติการณ์นับตั้งแต่มีการรวบรวมสถิติการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย แสดงให้เห็นว่ารายได้จากอุตสาหกรรมนี้มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น จนสามารถกล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญแห่งหนึ่งด้านสถานที่ถ่ายทำในสายตาของสตูดิโอภาพยนตร์ระดับนานาชาติ (กองกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่างประเทศ, 2566)

จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นที่รู้จักของคนทั่วโลกในฐานะเมืองท่องเที่ยวที่สวยงามมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย เป็น 1 ใน 10 อันดับจังหวัดที่มีผู้ผลิตภาพยนตร์เดินทางเข้ามาถ่ายทำในพื้นที่มากที่สุด โดยในปี พ.ศ. 2566 ที่ผ่านมามีการเข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์แล้วมากกว่า 39 เรื่อง ในสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยม เช่น ปางช้างแม่สา หมู่บ้านแม่กำปอง และอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เป็นต้น (กองกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่างประเทศ, 2566) อีกทั้งมีการหลังไหลของนักวิชาชีพด้านภาพยนตร์ที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่อาศัยและทำงานถาวรเพิ่มขึ้น มีทั้งผู้ผลิตและทีมงานด้านต่าง ๆ เข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับจังหวัดเชียงใหม่มีสถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่เปิดหลักสูตรการสอนด้านภาพยนตร์เพื่อผลิตบัณฑิตเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างจริงจัง ปัจจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าจังหวัดเชียงใหม่มีการเติบโตของจำนวนนักวิชาชีพด้านภาพยนตร์จากทั้งในและต่างประเทศเพิ่มขึ้น และยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีก ซึ่งนับเป็นโอกาสและปัจจัยสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ผ่านอุตสาหกรรมภาพยนตร์ได้อย่างมหาศาลจากนี้ไปสู่ออนาคต

ในขณะเดียวกัน ประเทศเกาหลีใต้ซึ่งมีชื่อเสียงด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อบันเทิงรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงผลงานรูปแบบภาพยนตร์ และได้รับการประกาศจากองค์การยูเนสโกให้มีเมืองสร้างสรรค์ด้านภาพยนตร์นั้น เป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จอย่างมากในเอเชียด้านอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ และซีรีส์ จนในปี พ.ศ. 2566 ได้รับการจัดอันดับจาก Brand Finance บริษัทที่ปรึกษาด้านการประเมินมูลค่าแบรนด์ชั้นนำของโลกใน Global Soft Power Index 2023 ให้อยู่ในอันดับที่ 15 ของประเทศที่มี Soft Power มากที่สุดในโลก (Brand Finance, 2023) ด้วยนโยบายภาครัฐและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทำให้การเติบโตของอุตสาหกรรม

ภาพยนตร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กลายเป็นต้นแบบในการพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าว โดยเฉพาะสำหรับประเทศในแถบเอเชียรวมถึงประเทศไทย จากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ จนกลายเป็นระบบนิเวศที่เข้มแข็งเช่นนี้ ทำให้สามารถถอดบทเรียนเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จ โดยใช้แนวคิดนิเวศวัฒนธรรม เชื่อมโยงสู่การประยุกต์สำหรับการริเริ่มพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ที่เติบโตมากขึ้นเรื่อย ๆ ในพื้นที่นี้

บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้โดยอาศัยแนวคิดนิเวศวัฒนธรรม ซึ่งเน้นวิสัยทัศน์และบทบาทของภาครัฐ ตลอดจนการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ในองค์กรที่สร้างความร่วมมือกันอย่างเป็นเครือข่ายและเป็นระบบ เพื่อพัฒนางานด้านภาพยนตร์ และสุดท้ายจึงเชื่อมโยงไปสู่แนวทางการริเริ่มพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ผ่านอุตสาหกรรมภาพยนตร์อย่างจริงจัง เพื่อปูทางให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองจุดหมายปลายทางหลักลำดับต้น ๆ ของโลกสำหรับธุรกิจการถ่ายทำภาพยนตร์ในอนาคตต่อไป

สภาพการณ์ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้

ภาพยนตร์เป็นอุตสาหกรรมบันเทิงรูปแบบหนึ่งของประเทศเกาหลีใต้ที่ได้รับความนิยมสูงขึ้นและเติบโตอย่างก้าวกระโดด กระแสความนิยมนี้เริ่มขึ้นอย่างชัดเจนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมาด้วยรัฐบาลเกาหลีใต้มีนโยบายที่ส่งเสริมการส่งออกวัฒนธรรมไปสู่ระดับโลก โดยเริ่มจากการเผยแพร่ไปยังประเทศจีนและญี่ปุ่น จากนั้นจึงขยายไปสู่ประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จนเป็นที่รู้จักและนิยมทั่วโลก ส่งผลให้ GDP ของประเทศเกาหลีใต้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.20 ในปี พ.ศ. 2547 จำนวนเงินกว่า 1,870 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สิบปีหลังจากนั้นกระแสดังกล่าวทำให้เศรษฐกิจเติบโตมากขึ้นกว่า 11,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2557 และยังเติบโตขึ้นเป็นหนึ่งในตลาดที่มีความเคลื่อนไหวมากที่สุดในโลก ผ่านการพัฒนาความนิยมของวัฒนธรรมการชมภาพยนตร์ ในปี พ.ศ. 2562 ตลาดภาพยนตร์เกาหลีใต้มีมูลค่ากว่า 5,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีผู้ชมมากกว่า 226 ล้านคนโดยรวมแล้ว ปีดังกล่าวมีผู้ชมชาวเกาหลีใต้ชมภาพยนตร์โดยเฉลี่ยประมาณ 4.37 เรื่องต่อคน ซึ่งเป็นหนึ่งในตัวเลขที่สูงที่สุดในโลกเมื่อเทียบกับการชมภาพยนตร์โดยเฉลี่ย 3.51 เรื่องในสหรัฐอเมริกา (The International Trade Administration, 2023) และได้กลายเป็นเขตเศรษฐกิจที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 4 ของเอเชีย เป็นประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับที่ 9 ในปี พ.ศ. 2565 จากกลุ่มประเทศประชาธิปไตย และมีรายได้สูงของโลก และคาดว่าจะในปี พ.ศ. 2567 จะมีการเติบโตร้อยละ 2.20 ซึ่งเพิ่มจากร้อยละ 1.40 ในปีก่อนหน้า (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2566)

ในมิติของกลุ่มภาพยนตร์นานาชาติได้หันมาเริ่มให้ความสนใจภาพยนตร์เกาหลีใต้มากขึ้น รวมถึงผู้กำกับภาพยนตร์ชาวเกาหลีใต้ก็ได้รับความนิยมจากนักวิจารณ์ภาพยนตร์ตะวันตกเช่นเดียวกัน เช่น อิมควอนแท็ก อีซางดง พักซานอูก ฮงซางซุ คิมคิโดก คิมจีอุน และอิมซางซุ โดยเฉพาะ

ความสำเร็จของบงจุนโฮที่ได้รับรางวัลออสการ์ครั้งที่ 92 ในปีค.ศ. 2020 จากภาพยนตร์เรื่อง Parasite ทั้งหมด 4 รางวัลใหญ่ ได้แก่ ภาพยนตร์ยอดเยี่ยม บทภาพยนตร์ดั้งเดิมยอดเยี่ยม ภาพยนตร์ภาษาต่างประเทศยอดเยี่ยม และผู้กำกับภาพยนตร์ยอดเยี่ยม ซึ่งนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของเวทีออสการ์ที่ภาพยนตร์ภาษาต่างประเทศเรื่องแรกได้รับรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยมในครั้งนั้น ทำให้ได้รับการชื่นชมมากมายจากทั้งผู้ชมและนักวิจารณ์ภาพยนตร์ทั่วโลกว่าภาพยนตร์ของเกาหลีนี้นั้นมีคุณภาพเทียบชั้นฮอลลีวูด (บีบีซี นิวส์ ไทย, 2563)

ในมิติของตลาดผู้ชมนั้นชาวเกาหลีใต้ได้ให้ความสนใจในภาพยนตร์ของชาติตัวเองมากขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้ภาพยนตร์ประสบความสำเร็จใน mega box-office หลายแห่ง อาทิ ภาพยนตร์เรื่อง “The Thieves” (เข้าฉายในปี ค.ศ. 2012) ที่ดึงดูดผู้ชมมากกว่า 12.98 ล้านคนในประเทศ และได้รับการจำหน่ายสู่ 8 ประเทศในเอเชีย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ตลาดภาพยนตร์ในเกาหลีใต้มีแนวโน้มเพิ่มขนาดมากขึ้น มีการเติบโตมากกว่าร้อยละ 4.10 ในระดับประเทศ และร้อยละ 4.27 ในระดับโลก ซึ่งเป็นการเติบโตที่รวดเร็วของเนื้อหาทางวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ และมีขนาดตลาดใหญ่เป็นอันดับ 8 ของโลก ในปี พ.ศ. 2562 รายได้จากตลาดภายในประเทศ 20 ลำดับแรกเป็นของเกาหลีใต้มากถึง 11 เรื่อง โดยภาพยนตร์เรื่อง “Extreme Job” ของเกาหลีใต้ครองตลาดเป็นอันดับหนึ่งด้วยรายได้รวมกว่า 120 ล้านเหรียญสหรัฐ จากทุนสร้างเพียง 5.8 ล้านเหรียญสหรัฐ (ฐนยศ โล่ห์พัฒนานนท์ และคณะ, 2564)

กระทรวงวัฒนธรรม การกีฬา และการท่องเที่ยวของเกาหลีใต้ (Korean Ministry of Culture, Sport, and Tourism) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ ในปี พ.ศ. 2566 ทางกระทรวงฯ ได้วางวิสัยทัศน์ “Culturally Attractive Country: National Growth Driven by K-Culture, and the Happiness of People” หรือ “ประเทศที่น่าหลงใหลทางวัฒนธรรม : ขับเคลื่อนการเติบโตของประเทศด้วยวัฒนธรรมเกาหลีและความสุขของประชาชน” (Korean Ministry of Culture, Sport, and Tourism, 2024) วิสัยทัศน์ดังกล่าวมีการระบุเป้าหมายของแผนธุรกิจที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งมีทั้งการสนับสนุนนักวิชาชีพในปัจจุบันและเยาวชนที่สนใจจะประกอบอาชีพอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในอนาคต

ประเทศเกาหลีใต้ได้ก่อตั้งองค์กรสนับสนุนการผลิตภาพยนตร์แห่งแรกของประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2533 ชื่อว่า Busan Film Commission (BFC) เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างรากฐานอุตสาหกรรมภาพยนตร์และสื่อวีดิทัศน์ มุ่งพัฒนาให้เมืองปูซานเป็นเมืองภาพยนตร์ที่สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้โดยใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน สนับสนุนโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตภาพยนตร์และสื่อวีดิทัศน์ในภูมิภาคซึ่งครอบคลุมกระบวนการตั้งแต่การวางแผน การพัฒนา การผลิต งานหลังการผลิต และการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือในอุตสาหกรรม ซึ่งที่ผ่านมาได้ให้การสนับสนุนภาพยนตร์แล้วมากกว่า 1,391 เรื่อง นอกจากนี้ยังเร่งทำการขยายโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ในเมืองปูซาน สร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรและอำนวยความสะดวกเพื่อวางรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนให้แก่บุคลากรและบริษัทในท้องถิ่นสำหรับการเติบโต

ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์อย่างครบวงจร มีโครงสร้างหน่วยงานหลัก ๆ ได้แก่ Busan Cinema Studios, Cinema House Hotel, Busan Cinema Venture Center, Busan Asian Film School (AFiS), และ Busan Post Lab (Busan Film Commission, 2023)

ทั้งนี้ BFC มีนโยบายให้บริการแก่ทีมผู้ผลิตที่มาเยือนปูซานโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อดึงดูดการผลิตจากต่างประเทศและภาพยนตร์ที่ร่วมการผลิตในระดับนานาชาติ รวมถึงละครโทรทัศน์ มิวสิควิดีโอ และการผลิตภาพยนตร์เชิงพาณิชย์ที่ส่งใบสมัครต่อคณะกรรมการองค์กร ตัวอย่างการให้บริการของ BFC เช่น เกร็ดสาระเกี่ยวกับสถานที่ถ่ายทำพร้อมตัวอย่างวิดีโอและภาพถ่ายของสถานที่ต่าง ๆ บริการรถเช่าสำหรับการสำรวจหาสถานที่ถ่ายทำ การช่วยสำรวจหาสถานที่ถ่ายทำ ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทให้เช่าอุปกรณ์การถ่ายทำและเครือข่ายผู้ผลิตและบุคลากรในท้องถิ่น (Busan Movie Database : BMDB) และช่วยเหลือเรื่องการขออนุญาตต่าง ๆ จากหน่วยราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

สิ่งที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในเกาหลีใต้เติบโตอย่างรวดเร็ว คือ การมี Busan Cinema Venture Center ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ วางรากฐานความรู้และทักษะของคนทำงาน รวมถึงอำนวยความสะดวกและกระตุ้นให้เกิดการผลิตภาพยนตร์ในเมืองปูซานด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีอีกหน่วยงานเชิงรุกที่สำคัญของ BFC ชื่อว่า Busan Visual Industry Center ซึ่งให้บริการด้านพื้นที่อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ทันสมัย อาทิ พื้นที่สำหรับธุรกิจและงานสร้างสรรค์ สำนักงานผู้ประกอบการด้านภาพยนตร์และวิดิทัศน์ สำนักงานด้านการผลิต ห้องฉายภาพยนตร์ ห้องประชุม รวมถึงโรงอาหาร ห้องออกกำลังกาย ศูนย์รับดูแลเด็กชั่วคราว เป็นต้น ปัจจุบัน Busan Visual Industry Center ยังคงพัฒนาแนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยใช้มาตรการจูงใจ (Incentive) ในการลงทุนจากบริษัทนอกเขตเมืองปูซาน และขยายบทบาทหน้าที่โดยการพัฒนาระบบนิเวศของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ด้วยนวัตกรรม รวมถึงสร้างความเหนียวแน่นของเครือข่ายบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ ทั้งบริษัทเอกชนและสถาบันการศึกษาด้วย (Korea Creative Content Agency, 2023)

นอกจาก BFC แล้ว ยังมีหน่วยงานกลางสำหรับกำกับดูแลกิจการภาพยนตร์ ชื่อว่า Korean Film Council (KOFIC) ซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์เกาหลีใต้ การกระจายภาพยนตร์และการจัดนิทรรศการ ส่งเสริมการตลาดและการเปิดตลาดใหม่ ๆ รวมถึงสนับสนุนการร่วมการผลิตภาพยนตร์กับต่างชาติด้วย องค์กรนี้สนับสนุนโดยรัฐบาลแต่ให้ผู้แทนจากภาคเอกชนเป็นประธานบริหาร (Chairman) มีอำนาจเต็มในการจัดการ และคณะกรรมการมาจากบุคลากรในวงการหรือนักวิชาการที่ยังลึกถึงความต้องการภาคอุตสาหกรรม ใช้การวางนโยบายโดยอิงข้อมูลภายใน แต่เงินจัดสรรจากรัฐบาลไม่มีความแน่นอน ขึ้นอยู่กับแผนงานซึ่งยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์การจัดตั้ง KOFIC ขึ้นนี้มาจากความต้องการที่จะรองรับอิทธิพลของภาพยนตร์ใน 4 มิติด้วยกัน (Korean Film Council, 2023) ได้แก่

1. เศรษฐกิจ – นอกจากเศรษฐกิจทางตรง เช่น มูลค่าบัตรเข้าชมภาพยนตร์แล้ว ภาพยนตร์ยังสร้างอิทธิพลในเชิงเศรษฐกิจทางอ้อมด้วย ได้แก่ การกระตุ้นความต้องการบริโภคสินค้าและบริการซึ่งเห็นได้จากธุรกิจท่องเที่ยวตามรอยสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ หรือธุรกิจสวนสนุก (Theme Park)
2. ศิลปวัฒนธรรม – ภาพยนตร์ทำหน้าที่เสมือนห้องเรียนวัฒนธรรมสำหรับผู้ชม และยังช่วยยึดเหนี่ยวผู้ชมกับตัวตนทางสังคมที่ติดงอมแงม อีกทั้งสามารถสะท้อนปัญหาสังคมเพื่อเร่งให้เกิดการแก้ไข จึงกล่าวได้ว่าภาพยนตร์มีอิทธิพลทางวัฒนธรรมเสมอ
3. ความมั่นคง – ภาพยนตร์มีอิทธิพลทางชาตินิยม โดยตอกย้ำความเป็นชาติผ่านตัวละครและเรื่องราว ใช้เผยแพร่แนวคิดความเป็นเกาหลีในอุดมคติเพื่อช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
4. Soft Power – ภาพยนตร์มีอิทธิพลในแง่ความสัมพันธ์กับภาคประชาชนด้วยการทำให้ผู้ชมต่างถิ่นเกิดความประทับใจ

การมีอยู่และการดำเนินงานของ KOFIC นั้นมีหัวใจสำคัญ คือ ความพยายามทำงานอย่างรอบด้านเพื่อรักษาวัฒนธรรมภาพยนตร์มากกว่าจะสร้างเสริมธุรกิจการผลิตเพียงอย่างเดียว ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานจึงเป็นการสร้างความตื่นตัวในวงการหลายด้าน อาทิ ในด้านวัฒนธรรมการผลิตนั้นมีการผลิตภาพยนตร์ที่แปลกใหม่และหลากหลาย ผู้สร้างภาพยนตร์สามารถสร้างสรรค์เรื่องราวโดยไม่ติดขัดอุปสรรคเชิงระบบ สามารถสื่อสารความเป็นชาติที่สอดคล้องกับยุคสมัยได้ มีความร่วมแรงร่วมใจของภาคการผลิตในวงกว้าง และไม่มีสัญญาณของการกีดกันกันเอง เป็นต้น ในส่วนของการจัดแสดงนั้นมีการเผยแพร่ภาพยนตร์หลากหลายช่องทางมากขึ้น ทั้งระบบโรงภาพยนตร์ ออนไลน์สตรีมมิ่ง และดีวีดี หน่วยฉายภาพยนตร์ขนาดกลางและขนาดเล็กเกิดขึ้นอีกครั้ง และเป็นพื้นที่สำหรับชุมชนที่ขาดการเข้าถึงสื่อภาพยนตร์ ทำให้วงการภาพยนตร์สามารถฟื้นฟูตลาดเก่าพร้อมกับบุกเบิกตลาดใหม่ทั้งในและต่างประเทศได้ในขณะเดียวกัน ผู้ชมจึงต่างหันมาให้ความสนใจงานภาพยนตร์ภายในประเทศมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังการรับชมภาพยนตร์อย่างต่อเนื่อง เกิดวัฒนธรรมการชมภาพยนตร์อันหลากหลายทั้งในแง่ของรูปแบบการชมและรสนิยม นอกจากนี้ยังทำให้สังคมตระหนักถึงความสำคัญของภาพยนตร์ในฐานะของสื่อหนึ่งที่นาภาคภูมิใจ เกิดกระแสการเรียนการสอนและอบรมภาพยนตร์แก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป ภาพยนตร์กลายเป็นห้องเรียนทางวัฒนธรรม และทำหน้าที่สื่อวัฒนธรรมช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในท้องถิ่นและผู้ชมต่างชาติอีกด้วย

อีกหน่วยงานที่สำคัญที่ไม่เพียงแต่มีส่วนเกี่ยวกับภาพยนตร์ในเกาหลีได้แต่ยังมีหน้าที่หลักในการดูแลเนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ ด้วย คือ The Korea Creative Content Agency (KOCCA) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาล มีหน้าที่ดูแลเนื้อหาแอนิเมชัน ลิขสิทธิ์ตัวละคร เพลง แฟชั่น การถ่ายทอดสัญญาณ เกม การ์ตูน รวมถึงภาพยนตร์ในฐานะที่เป็นหนึ่งในเนื้อหาดิจิทัลด้วย เป็นต้น ทั้งในประเทศและนอกประเทศในขอบข่ายที่เกี่ยวกับการทำการตลาด การวางแผนกลยุทธ์ การพัฒนาบุคลากร การลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน การนำเทคโนโลยีและวัฒนธรรมมาใช้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งทำให้เกิดทั้งอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์

(Creative Industry) และอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม (Cultural Industry) และก่อให้เกิดการต่อยอดสู่อุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้แก่ เสื้อผ้า แฟชั่น เครื่องสำอาง อาหาร การท่องเที่ยว เป็นต้น (Korea Creative Content Agency, 2023)

นอกจากนี้ ในอุตสาหกรรมภาพยนตร์เกาหลีใต้ยังมีการสนับสนุนกองทุนสำหรับงานภาพยนตร์โดยการให้ทุนใด ๆ นั้น ไม่ได้หมายถึง การมอบอิสระการทำงานให้แก่ผู้รับทุนอย่างสมบูรณ์ แต่ผู้รับทุนนั้นต้องทำงานตามโจทย์ของประเทศ และอยู่กับความเป็นจริงให้ได้มากที่สุด ทุนเหล่านี้แบ่งออกเป็น 3 กองทุน (อมร ฤงสุวรรณ และ ชยุต ภาวภานันท์กุล, 2560) คือ

1. กองทุน Korean Film Council – ทุกปีจะมีการจัดสรรทุน 3 ส่วน รวม 52 ล้านบาทหรือเหรียญสหรัฐ
 - 1.1 ส่วนสำหรับส่งเสริมการสร้างภาพยนตร์ปีละ 12 ล้านบาทหรือเหรียญสหรัฐ
 - 1.2 ส่วนสำหรับให้บริษัทภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์กู้ยืม 11.6 ล้านบาทหรือเหรียญสหรัฐ
 - 1.3 ส่วนสำหรับส่งเสริมการดำเนินงานของ Korean Academy of Film Arts และ Namyangju Studio Complex 28.4 ล้านบาทหรือเหรียญสหรัฐ
2. กองทุน Pusan Promotion Plan – เป็นกองทุนร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการสนับสนุนเงินเพื่อการสร้างภาพยนตร์เกาหลีใต้และเอเชีย อย่างน้อยปีละ 2,000 เหรียญสหรัฐ
3. กองทุน Busan International Film Festival – เป็นกองทุนที่ให้การสนับสนุนการสร้างภาพยนตร์สารคดี (Documentary) ประเภทไม่แสวงหากำไร เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีด้านวัฒนธรรม โดยเรียกชื่อเป็นโครงการว่า Asian Network of Documentary (AND–Asia Project)

แนวคิดนิเวศวัฒนธรรมสำหรับอุตสาหกรรมภาพยนตร์

นิเวศวัฒนธรรมหรือนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology) เป็นแนวคิดที่มุ่งสนใจศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมในมิติของการปรับตัว รวมถึงวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัวของสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานของธรรมชาติ ลักษณะของสภาพแวดล้อม และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นตัวกำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของมนุษย์ โดยมุ่งให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมในฐานะเครื่องมือที่เป็นวงจรสร้างสรรค์ที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวภายใต้สภาพแวดล้อมได้อย่างหนึ่งเพื่อความอยู่รอด

แนวคิดนี้เริ่มต้นประมาณปี พ.ศ. 2493 โดยนักมานุษยวิทยาชื่อ Julian Haynes Steward (Steward, 1977) เขาได้อธิบายเรื่องนี้ไว้เบื้องต้นในหนังสือ Evolution and Ecology ว่านิเวศวัฒนธรรมเป็นการศึกษาถึงการปรับตัวของมนุษย์เพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งในเชิงกายภาพและเชิงสังคม โดยมีแนวทางในการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ใน 3 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่

1. ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมที่มีต่อสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการหาเลี้ยงชีพกับสภาพแวดล้อม และการจัดระเบียบทางสังคม

2. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับเทคโนโลยีการผลิต โดยเฉพาะพฤติกรรมในการผลิต และลักษณะการเลี้ยงชีพในแต่ละท้องถิ่น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมของแต่ละสังคม และบทบาทของพฤติกรรมการผลิตในสภาพแวดล้อมแต่ละแห่ง

ปัจจุบันมีนักวิชาการจำนวนมากให้ความสำคัญกับการใช้นิเวศวัฒนธรรมในฐานะกุญแจสำคัญหนึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยความคิดแบบองค์รวม เป็นเครือข่าย และเป็นระบบ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สามารถแจกแจงความเป็นระบบได้ 4 ด้าน (พระมหาประพนธ์ สิริปัญญา และ จิรกิตต์ภณ พิริยสุวัฒน์, 2560) คือ

1. ศักยภาพของคน – ต้องเริ่มจากการที่คนในชุมชนรู้จักรากเหง้าของตัวเอง เพื่อความพร้อมที่จะเรียนรู้ และนำไปสู่ความสามัคคีในการพัฒนาร่วมกัน

2. ศักยภาพของพื้นที่ – ในที่นี้หมายรวมถึงทั้งทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา ซึ่งคนในชุมชนต้องรู้จัก รัก หวงแหน และเห็นคุณค่า

3. การจัดการ – การจัดการที่ดีนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความคิดมีวิสัยทัศน์ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับนิเวศวัฒนธรรม อีกทั้งต้องเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดการให้ความร่วมมือ รวมถึงต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

4. การมีส่วนร่วม – ต้องมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคนในชุมชน ผู้นำชุมชน ภาครัฐ และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อระดมความคิด ถกปัญหา และหาทางแก้ไข นำไปสู่การวางแผนและดำเนินการให้เป็นที่ยอมรับร่วมกัน

ในมิติที่เกี่ยวกับงานวัฒนธรรมนั้น Holden (2015) เสนอว่าการมองและรับรู้ถึงศิลปะ-วัฒนธรรมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศปัจจุบันนั้น เป็นส่วนสำคัญของการใช้ชีวิตของผู้คนทั้งในท้องถิ่นและเมือง เป็นวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความใส่ใจด้านคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมที่มีต่อชีวิตของผู้คน แทนที่จะมุ่งเพียงเพื่อการนำศิลปะและวัฒนธรรมไปขายเพื่อสร้างรายได้และมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นหลัก และมุ่งให้เกิดกระแสตลาดทองเรื่องการสร้างมูลค่าจากศิลปะและวัฒนธรรม เขาได้เสนอแบบจำลองนิเวศวัฒนธรรมในเชิงบุคคลที่มีบทบาทปฏิสัมพันธ์กัน แนวทางนี้ระบุถึงบุคคลหรือองค์กรที่มีบทบาทในการเชื่อมโยงหรือปฏิสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบและเครือข่าย ซึ่งล้วนแล้วแต่ประสานงานกันโดยใช้ทั้งทุนสาธารณะและทุนเอกชน และยังต้องรักษาสมดุลของการทำหน้าที่เพื่อสร้างประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ โดยในทุก ๆ ระบบนิเวศวัฒนธรรมต้องอาศัยผู้ปฏิบัติงานวัฒนธรรมใน 4 บทบาทที่สำคัญด้วยกัน คือ

1. พื้นที่ (Platform) ได้แก่ พื้นที่ทั้งในมิติของสถานที่ และพื้นที่ที่เป็นช่องทางในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมของปัจจุบัน เช่น แกลเลอรี ศาลาประชาคม ผับ ตามถนนหนทาง และเว็บไซต์ เป็นต้น

2. ผู้ประสานเชื่อมโยง (Connector) ได้แก่ ผู้ที่ทำให้เกิดกิจกรรมและรวบรวมส่วนต่าง ๆ ในระบบให้มาร่วมมือกัน เช่น ผู้อำนวยการสร้าง ภัณฑารักษ์ นักวิจารณ์ และผู้จัดงานการแสดงผล เป็นต้น
 3. ผู้ดูแลรักษา (Guardian) ได้แก่ ผู้ที่สืบสานวัฒนธรรมในอดีต เช่น บุคลากรในหอจดหมายเหตุ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ นักอนุรักษ์ นักวิชาการ องค์การทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นต้น
 4. ผู้ไม่มีสังกัดแน่นอน (Nomad) ได้แก่ เราทุกคน ไม่ว่าจะเป็นในฐานะศิลปินหรือผู้ชมก็ตาม
- การประยุกต์ใช้แนวคิดนิเวศวัฒนธรรมทำให้เกิดการมองศิลปวัฒนธรรมไกลกว่าเป็นทุนทางเศรษฐกิจและสร้างรายได้ ควรพิจารณาถึงคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมที่มีมิติสัมพันธ์กับผู้คนในชุมชน สังคม และสถานะแวดล้อมที่เปรียบได้กับระบบนิเวศ อันเป็นสถานะแวดล้อมที่สัมพันธ์กับชีวิตผู้คน ศรัทธาที่ผู้คนสืบสาน สร้างเครือข่ายชุมชนผ่านศิลปวัฒนธรรม และพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนนำไปสู่การพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดี เกิดความรื่นรมย์ และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมแห่งตน (พรรัตน์ คำรณ, 2564)

Markusen and Gadwa (2011) กล่าวถึงนิเวศวัฒนธรรมในมิติที่เกี่ยวกับงานศิลปวัฒนธรรมไว้ว่า นิเวศทางศิลปวัฒนธรรมนั้นเป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน โดยนิเวศวัฒนธรรมในงานด้านศิลปวัฒนธรรมนั้นมีความครอบคลุมในเครือข่ายหลายภาคส่วน ทั้งนักสร้างสรรค์ ผู้ผลิต ผู้นำเสนอ ผู้สนับสนุน ผู้เข้าร่วม และผู้ส่งเสริมต่าง ๆ อีกมากมาย ซึ่งล้วนแล้วแต่ฝังตัวอยู่ในชุมชนเป็นระบบของกิจกรรมทางวัฒนธรรม สถาบัน และโครงสร้างพื้นฐานที่สัมพันธ์กัน ซึ่งสนับสนุนการผลิตและการเผยแพร่สินค้าและบริการทางวัฒนธรรม โดยสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมในบริบทนี้หมายถึง ผลลัพธ์ของกิจกรรมทางศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์ และปัญญา เช่น หนังสือ ดนตรี ละคร ภาพยนตร์ ทัศนศิลป์ และการแสดงออกในรูปแบบอื่น ๆ สำหรับอุตสาหกรรมภาพยนตร์นั้น ระบบนิเวศวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างผู้กำหนดนโยบาย ผู้นำธุรกิจ และสถาบันทางวัฒนธรรม รวมถึงผู้สร้างภาพยนตร์ สตูดิโอต่าง ๆ ผู้จัดการจำหน่ายโรงภาพยนตร์ และผู้ชม ต้องให้ความสำคัญของนโยบายสาธารณะและการลงทุนภาคเอกชนที่ส่งเสริมและปกป้องอุตสาหกรรมนี้ เช่น มาตรการจูงใจด้านภาษี เงินทุนสำหรับเทศกาลภาพยนตร์ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่น

คุณลักษณะเฉพาะของจังหวัดเชียงใหม่ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมพบว่า จังหวัดเชียงใหม่มีคุณลักษณะเฉพาะซึ่งเป็นจุดแข็งสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์สองด้านหลัก ๆ ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล และสภาพการณ์ปัจจุบันของพื้นที่ ตามลำดับ สามารถยกตัวอย่างคุณลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวได้พอสังเขป ดังนี้ จังหวัดเชียงใหม่..

1. มีบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถในการด้านภาพยนตร์จำนวนเพิ่มมากขึ้น
2. มีคนที่มีความสามารถทำงานได้หลากหลายตำแหน่งหน้าที่ในคนเดียวกันอยู่มากมาย
3. มีการประสานความร่วมมือกันเป็นเครือข่าย ทำให้เกิดการจ้างงานและโอกาสทางด้านภาพยนตร์ในพื้นที่
4. มีความพร้อมด้านบุคลากรในธุรกิจเกี่ยวเนื่องและสนับสนุนด้วย เช่น ผู้ประกอบการโรงแรม คนขับรถ ผู้ประสานงานกองถ่ายในท้องถิ่น และคนรับจ้างทั่วไปในกองถ่ายทำ เป็นต้น
5. มีบริการให้ยืมหรือให้เช่าอุปกรณ์การถ่ายทำภาพยนตร์แบบครบวงจรสำหรับกองถ่ายทำขนาดเล็กไปจนถึงขนาดกลาง
6. มีสถานที่ที่มีภูมิทัศน์ที่สวยงามน่าสนใจมากมายและหลากหลายรูปแบบ เหมาะสำหรับเป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ ทั้งป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ รวมถึงสิ่งก่อสร้างที่มีการออกแบบเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ และสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ
7. มีโรงแรมระดับห้าดาวหลายแห่งซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งสำหรับนักแสดงต่างชาติได้เลือกพักในระหว่างการถ่ายทำ และมีโรงแรมคุณภาพดีมากมายอยู่แวดล้อมไม่ไกลกันสำหรับทีมงาน
8. มีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สมบูรณ์และครอบคลุมทั้งพื้นที่ ทั้งระบบไฟฟ้า ประปา พื้นที่สาธารณะ ระบบโทรคมนาคมและความเร็วของสัญญาณอินเทอร์เน็ต
9. มียุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในแผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2566–2570
10. มีการเดินทางเข้าสู่ตัวจังหวัดยังสามารถทำได้ง่ายด้วยหลากหลายวิธี ทั้งทางรถโดยสารประจำทาง รถไฟ และเครื่องบิน มีสนามบินตั้งอยู่ใกล้ตัวเมือง และมีเที่ยวบินทั้งขาเข้าและขาออกให้เลือกมากมาย ทั้งภายในประเทศและเที่ยวบินตรงจากต่างประเทศ เป็นต้น

แนวทางในการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่สู่ความเป็นเมืองภาพยนตร์

จากการประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศวัฒนธรรมเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้ผู้เขียนพบว่า นอกจากความแข็งแกร่งของเครือข่ายภาคประชาชนแล้ว ภาครัฐเป็นปัจจัยหลักที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าว โดยมีกระทรวงวัฒนธรรม การกีฬา และการท่องเที่ยวทำหน้าที่เป็นผู้ประสานเชื่อมโยงหลักในฐานะองค์กรผู้ปฏิบัติงานวัฒนธรรม ด้วยการรวบรวมภาคส่วนต่าง ๆ ให้มาร่วมมือกันอย่างเป็นเครือข่าย อีกทั้งเป็นผู้กำหนดนโยบาย ภารกิจ และแผนปฏิบัติการต่าง ๆ รวมถึงจัดตั้งองค์กรเพื่อกำกับดูแลการปฏิบัติงานด้านภาพยนตร์ในส่วนต่าง ๆ โดยตรง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ให้เป็นไปได้อย่างก้าวกระโดด โดยวัดได้จากทั้งการจัดอันดับประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก มี GDP ที่สูงขึ้น และยังมีแนวโน้มที่จะดีขึ้นอีกต่อไป

จากผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง BFC, KOFIC, และ KOCCA ยังทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ประสานเชื่อมโยงและผู้ดูแลรักษาร่วมกัน ช่วยสืบสาน และสนับสนุนนโยบายจากทางกระทรวงฯ ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งโดยการให้บริการที่เกี่ยวกับการผลิตภาพยนตร์ การให้ทุนสนับสนุนการผลิตภาพยนตร์ การจัดงานเทศกาลภาพยนตร์ การจัดตั้งสถาบันภาพยนตร์เพื่อให้ความรู้และพัฒนาทักษะแก่บุคลากรในอุตสาหกรรม เยาวชน และผู้สนใจทั่วไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาประเทศในฐานพื้นที่ที่มีความพร้อมอยู่เสมอ และเป็นแหล่งในการผลิตและสร้างสรรค์ผลงานภาพยนตร์รูปแบบต่าง ๆ ไม่ใช่เพียงเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังคุณค่าทางด้านสุนทรียะแก่ผู้คนด้วย สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่ได้ตั้งไว้ว่าจะขับเคลื่อนการเติบโตของประเทศด้วยวัฒนธรรมเกาหลีและความสุขของประชาชน ซึ่งประชาชนทั่วไปที่รับชมภาพยนตร์และได้ร่วมกิจกรรมด้านภาพยนตร์นี้เองได้ทำหน้าที่เป็นผู้ไม่มีสังกัดแน่นอน ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมและเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศเกาหลีได้จนเกิดเป็นระบบนิเวศของผู้ปฏิบัติงานวัฒนธรรม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมตามที่ได้กล่าวมา (เทพฤทธิ์ มณีกุล, 2567)

ในแง่ของการดำเนินงานเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์นั้น ผู้เขียนพบว่าหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้มีการประสานงานกันอย่างเป็นระบบเพื่อตอบสนองต่อวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ตามแนวคิดระบบนิเวศวัฒนธรรม ได้แก่

1. ศักยภาพของคน เริ่มจากการให้ความสำคัญกับคนในชาติเป็นที่ตั้ง ในฐานะทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ โดยการขับเคลื่อนการเติบโตของประเทศโดยคำนึงถึงความสุขของประชาชน มีการใช้องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมร่วมกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อพัฒนานักวิชาชีพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ตลอดจนเยาวชนที่สนใจศึกษางานด้านนี้ อีกทั้งมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการผลิตผลงานภาพยนตร์ที่หลากหลายแก่นักวิชาชีพ มือสมัครเล่น และองค์กรด้านการผลิตภาพยนตร์ ให้ได้มีโอกาสพัฒนาความรู้และมีมืออย่างจริงจัง เป็นต้น

2. ศักยภาพของพื้นที่ รัฐบาลเกาหลีได้มุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมืองปูซาน ด้วยการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตร อำนวยความสะดวก และเฟื่องวรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับการเติบโตของอุตสาหกรรมภาพยนตร์อย่างครบวงจร จนได้รับการประกาศจากองค์การยูเนสโกให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านภาพยนตร์ในที่สุด ซึ่งการขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตภาพยนตร์นั้นมีการคำนึงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญ ครอบคลุมทุกระบวนการตั้งแต่การวางแผน การพัฒนา การผลิต งานหลังการผลิต และการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือ ในอุตสาหกรรม

3. การจัดการ มีการวางระบบการจัดการที่ชัดเจน ใส่ใจรายละเอียด และเข้าใจถึงธรรมชาติของงานภาพยนตร์ นโยบายที่โดดเด่นโดยเฉพาะจาก BFC คือ การจัดการระบบฐานข้อมูลด้านภาพยนตร์เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ผู้ผลิตและผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายจูงใจ ในการลงทุน

การช่วยสำรวจหาสถานที่ถ่ายทำ เกร็ดสาระเกี่ยวกับสถานที่ถ่ายทำ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทให้เช่าอุปกรณ์การถ่ายทำและเครือข่ายผู้ผลิตและบุคลากรในท้องถิ่น

4. การมีส่วนร่วม มีการร่วมมือกันกำหนดนโยบายต่าง ๆ จากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นที่เข้าใจ ยอมรับ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี คนในพื้นที่มีความสนใจชมภาพยนตร์และพัฒนารสนิยมโดยการชมผลงานภาพยนตร์ที่หลากหลาย มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้านภาพยนตร์จนกลายเป็นวัฒนธรรม เช่น เทศกาลภาพยนตร์นานาชาติปูซาน ที่ดำเนินการจัดมาแล้วเกือบ 30 ปี ถือเป็นความภาคภูมิใจของชาวเกาหลีใต้ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่เมืองทั้งในเชิงคุณค่าและมูลค่า ไม่เฉพาะต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์เท่านั้น แต่ยังต่อยอดไปสู่ประโยชน์แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอื่น ๆ อีกด้วย ซึ่งสภาพการณ์เช่นนี้ส่งเสริมให้ระบบนิเวศแข็งแกร่งอยู่เสมอ

สำหรับจังหวัดเชียงใหม่ ผู้เขียนมองว่าหากมีการให้ความสำคัญ ผลักดัน และพัฒนาไปสู่ความเป็นเมืองภาพยนตร์ นอกจากการร่วมกันสร้างเสริมเครือข่ายภาคประชาชนด้านงานภาพยนตร์ที่แข็งแกร่งขึ้นแล้ว ภาครัฐควรมีบทบาทสำคัญหลักในการทำความเข้าใจอุตสาหกรรมนี้อย่างจริงจัง เพื่อสนับสนุนประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นและนักวิชาชีพ โดยปัจจัยสำคัญตั้งต้น คือ บุคลากรที่มีคุณภาพในพื้นที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น กล่าวคือ มีจำนวนเพิ่มขึ้นของผู้ที่ชำนาญในตำแหน่งต่าง ๆ โดยตรงตลอดจนผู้ที่สามารถทำงานได้หลากหลายตำแหน่งในคนเดียวกัน และมีมาตรฐานของฝีมือเป็นที่ยอมรับในเครือข่ายการทำงาน แสดงให้เห็นว่าจังหวัดเชียงใหม่มีความพร้อมด้านศักยภาพของคนในฐานะทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ หากมีการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ตามมา เช่น การศึกษาและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมืองให้สามารถพร้อมใช้งานอยู่เสมอ มีการวางแผนระบบการจัดการที่ดี รวมถึงได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จะทำให้จังหวัดเชียงใหม่สามารถกลายเป็นเมืองที่เป็นมิตรกับภาพยนตร์ได้ เป็นจุดหมายปลายทางของผู้คนจากทั่วโลกในฐานะสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ และสามารถก้าวไปสู่ความเป็นเมืองภาพยนตร์ที่สำคัญเมืองหนึ่งของโลกในอนาคตได้ในที่สุด

จากการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้ผ่านแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมที่ได้กล่าวมาทั้งหมด เมื่อพิจารณาพร้อมกับแนวคิด ข้อมูล และปัจจัยสำคัญอื่น ๆ เช่น แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ ผนวกกับการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมของผู้เขียนแล้ว ทำให้ผู้เขียนสามารถระบุแนวทางเบื้องต้นในการริเริ่มพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นเมืองภาพยนตร์ ผ่านรูปแบบการร่างข้อเสนอแผนยุทธศาสตร์จากภาคประชาชน ซึ่งสามารถแจกแจงโดยสังเขปได้ ดังนี้

1. ใช้วิถีนิเวศวัฒนธรรมเป็นหลัก โดยการเชื่อมโยงการพัฒนาด้านศักยภาพของคน ศักยภาพของพื้นที่ การจัดการ และการมีส่วนร่วม อย่างเป็นระบบ

2. ตั้งเป้าหมายในระยะแรกไปสู่ความเป็น “เมืองที่เป็นมิตรกับภาพยนตร์” อย่างมีอัตลักษณ์

3. ใช้โอกาสด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม MICE เพื่อเชื่อมโยงในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์
4. สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ที่ว่า “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง : เป็นเมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มีคุณค่าแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือนในฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวระดับโลก”
5. เน้นการรักษาและพัฒนาจุดแข็งด้านศักยภาพของคนในท้องถิ่นเป็นหลัก
6. ริเริ่มการจัดการด้านงานภาพยนตร์ในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบผ่านการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ
7. ต่อยอดการพัฒนาศักยภาพของคนโดยการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
8. ออกแบบแผนยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ แผนปฏิบัติการเร่งรัด และดัชนีชี้วัด สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์จังหวัดเชียงใหม่ในระยะแรกบนพื้นฐานของการนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติอย่างจริงจัง สม่าเสมอ และต่อเนื่อง
9. เชื่อมต่อกับแผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ประเด็นการพัฒนาที่ 3 หัวข้อการยกระดับการค้าการลงทุนบนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นวัตกรรม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นประเด็นหลัก
10. นำจุดเด่นของเมืองภาพยนตร์จากประเทศต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบแผนยุทธศาสตร์

บทสรุป

บทความนี้ผู้เขียนได้ประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับนิเวศวัฒนธรรมมาใช้เชื่อมโยงในการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเทศเกาหลีใต้ได้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาแนวทางสำหรับการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ไปสู่ความเป็นเมืองภาพยนตร์ในอนาคต ทำให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของภาคส่วนต่าง ๆ ในฐานะผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม จนทำให้สามารถค้นพบแนวทางเบื้องต้นในการริเริ่มพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นเมืองภาพยนตร์ได้โดยผ่านรูปแบบการร่างข้อเสนอแผนยุทธศาสตร์จากภาคประชาชน โดยพิจารณาร่วมกับแนวคิด ข้อมูล ปัจจัยสำคัญอื่น ๆ รวมทั้งการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมของผู้เขียน ซึ่งแนวทางการวางแผนและนโยบายหลักประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพของคน ศักยภาพของพื้นที่ การจัดการ และการมีส่วนร่วม ทั้งหมดนี้เน้นถึงการให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนแบบองค์รวมอย่างเป็นเครือข่ายและเป็นระบบ อีกทั้งยังต้องดำเนินการอย่างจริงจัง สม่าเสมอ และต่อเนื่อง เพื่อรักษาระบบนิเวศให้แข็งแกร่ง พร้อมพัฒนาอยู่เสมอ และเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ที่ว่า “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง : เป็นเมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มีคุณค่าแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือนในฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวระดับโลก”

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2566, 20 ธันวาคม). *ความเป็นไปได้และความท้าทายของเศรษฐกิจเกาหลีใต้ในการมุ่งมั่นสู่ G7*. <https://www.ditp.go.th/post/157400>
- กองกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่างประเทศ. (2566). *การถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย*. <https://sites.google.com/tfo.dot.go.th/filmingthailand-th/topic>
- เทพฤทธิ์ มณีกุล. (2567). *การสร้างแนวคิดใหม่ให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองภาพยนตร์ดิจิทัล : การใช้วิธีนิเวศวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การเป็นเมืองภาพยนตร์ที่ยั่งยืน* [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ดีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐนยศ โล่ห์พัฒนานนท์, ดลยา เทียนทอง, จตุพร สุวรรณสุขุม, ชาริฮาน สุหลง, และภาณุรักษ์ณ์ ต่างจิตตร. (2564). *แนวคิด โครงสร้าง และผลลัพธ์ของสภากาพย์หนังแห่งสหราชอาณาจักรและเกาหลีใต้*. *วารสารการสื่อสารและการจัดการ* นิต้า. 7(1), 40–58.
- บีบีซี นิวส์ ไทย. (2563, 10 กุมภาพันธ์). *ฮอสการ์ 2020: Parasite กวาด 4 รางวัลใหญ่ รวมทั้งภาพยนตร์ยอดเยี่ยม*. <https://www.bbc.com/thai/international-51440199>
- พรวิรัตน์ ดำรง. (2564). *วิจัยการแสดง: สร้างความรู้ใหม่ด้วยการทำละคร*. Fathom Bookspace.
- พระมหาประพันธ์ สิริปัญญา และจิรกิตต์กณ พิริยสุวัฒน์. (2560). *นิเวศวิทยาวัฒนธรรม แนวคิดและการจัดการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดเลย* (เอกสารทางวิชาการหมายเลข MCU RS 610760134). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย.
- อมร ฤงสุวรรณ และชยุต ภาวภานันท์กุล. (2560). *นวัตกรรมการพัฒนาสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมตามคุณค่าเชิงคุณธรรมของธุรกิจภาพยนตร์ไทยเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์* [งานวิจัย]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- Brand Finance. (2023, January 18). *Global Soft Power Index 2021: The World's Most Comprehensive Research Study on Perceptions of Nation Brands*. <https://brandirectory.com/softpower/>
- Busan Film Commission. (2023, December 21). *Busan Film Commission*. www.eng.bfc.or.kr
- Holden, J. (2015). *The Ecology of Culture*. Arts and Humanities Research Council.
- Korea Creative Content Agency. (2023, January 29). *KOCCA*. <https://www.kocca.kr/en/main.do>
- Korean Film Council. (2023, December 12). *Korean Film Council*. <https://www.koreanfilm.or.kr>
- Korean Ministry of Culture, Sport, and Tourism. (2024, January 11). *Business Plan*. <http://www.mcst.go.kr/english/policy/businessPlan.jsp>
- Markusen, A., & Gadwa, A. (2010). *Creative Placemaking*. National Endowment for the Arts.
- Steward, J. H. (1977). *Evolution and Ecology: Essays on Social Transformation*. University of Illinois.
- The International Trade Administration. (2023, December 5). *South Korea: Country Commercial Guide*. <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/south-korea-entertainment-and-media>